

Asia: FI.PLM.2017-4279

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

Yleiset kommentit lakiluonnoksesta

Lakiluonnos täyttää hyvin esitykselle asetetut tavoitteet. Jossain määrin on kuitenkin päädytty tarpeettomastikin säilyttämään nykysäännösten yksityiskohtaisuus. Tämä näkyy mm siinä, että lakiehdotukseen on "tietoluokkien" sijaan siirretty joissain kohdin lähes sellaisenaan nykysäännösten yksityiskohtaiset luettelot rekisteriin taltioitavista tiedoista. Tämä voi johtaa siihen, ettei laki tavoitellulla tavalla vastaa tarpeisiin muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

1 luku: Yleiset säännökset

Kommentit lain soveltamisalasta ja suhteesta muuhun lainsäädäntöön

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 b) kohdan rajaamista lain soveltamisalan ulkopuolelle voidaan pitää tarpeettomana rajauksena. Rajaus voidaan ymmärtää sen kautta, ettei pelastustoimintaan osallistumisessa ole kyse kansallisesta puolustuksesta, jolloin toimintaa koskevien henkilötietojen käsittelyä koskee mm EU:n tietosuojaa-asetus. Käytännössä kyse on kuitenkin "kaksoishatutetuista" henkilöistä eli sekä kansalliseen puolustukseen että pelastustoimintaan osallistuvista. Rajaus vaatisi ainakin perustelun lakiesitykseen.

4 § Asevelvollisrekisterin käyttötarkoitus

- Eikö kohta 3 pidä jo sisällään kohdan 5 ja ole siten riittävä "tietoluokka"? Näin ainakin, jos kohta 3) muutettaisiin "...koulutuksen ja palveluksen suunnittelua ja järjestämistä sekä henkilövalintoja varten." Ellei näin, niin kohdassa 5) tulisi ottaa huomioon myös valinnat kansainvälisen avun antamisen tehtäviin eli PvL 2 §:n kohdan 3 tehtäviin.

- Kohta 4, esitetään muutettavaksi "ylentämistä ja palkitsemista sekä muuta huomionosoitusta varten". Peruste: Ylentäminen ja palkitseminen on liian suppea kokonaisuus, joka ei pidä sisällään esim stipendien tai apurahan myöntämistä eikä muuta, laajemmalle joukolle suoritukseen perustuen

annettavaa huomionosoitusta (esim 2016 jaettu kriisinhallinnan veteraanikortti). Niiden myöntämiseksi voidaan kuitenkin tarvita asevelvollisrekisteristä esim palvelustietoja.

5 § Asevelvollisrekisterin tietosisältö

- Kohta 4; "rauhanturvatehtävä" on vanhentunut termi, kohdan tulisi kuulua "sotilaalliseen kriisinhallintatehtävään tai kansainvälisen avun antamiseen tehtävään hakeutunutta...."

- Kohta 5 esitetään muutettavaksi "vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen osallistunutta, kun saadulla koulutuksella on merkitystä asevelvollisrekisterin käyttötarkoituksen kannalta". Peruste; esitetty muotoilu antaisi liikkumavaraa tulevaisuuden varalle (laki mahdollistaa vapaaehtoisten henkilöiden käytön esim viranomaisten apuna, vaikkei tämä toistaiseksi olekaan juuri toteutunut), toiseksi kaikki koulutukseen osallistuvat eivät tee sitoumusta, mutta tiedolla heidän saamastaan koulutuksesta on kuitenkin merkitystä asevelvollisrekisterin käyttötarkoituksen kannalta.

- Kohta 8, varmistava kysymys: pitäähän kohta sisällään mm soveltuvuuskokeiden (P1, P2) tiedot, joita tarvitaan palveluksen aikaisia koulutusvalintoja ja poikkeusolojen tehtäviin sijoittamista varten.

- Voisiko kohta 9 olla "tietoluokkamaisempi": muut henkilön sijoitukseen ja käyttöön vaikuttava tiedot...." Peruste: Kohdassa ei mainita esim kvapua, vaikka se lain mukaan on jo nyt mahdollista, toisaalta vapaaehtoisia asevelvollisia voidaan tulevaisuudessa käyttää nykyistä enemmän esim viranomaisten apuna (vrt YTS ja 17 §:n 1 mom kohta 9).

2 luku: Puolustusvoimien henkilörekisterit

8 ja 9 §: Aluevalvontaviranomaisia pyydetään esittämään näkemyksensä siitä, onko aluevalvonnan lupa- ja valvonta-asiain rekisteriä koskevan sääntelyn siirtäminen aluevalvontalaista tähän lakiin perusteltua.

-

Kommentit 13 §:n 2 momentista ja 15 §:n 2 momentista: Säännöksissä sallittaisiin henkilötietojen käsittely kuuden kuukauden ajan sen selvittämiseksi, ovatko käsiteltävät tiedot merkityksellisiä rekisterin käyttötarkoituksen kannalta.

-

Muut kommentit sotilastiedustelurekisterin ja turvallisuustietorekisterin tietosisällön sääntelystä

-

Muut kommentit 2 luvusta

-

3 luku: Henkilötietojen käsittely

Kommentit 17 §:stä: Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen

1 mom kohta 4 esitetään muutettavaksi "ylentämistä, palkitsemista ja muuta huomionosoitusta varten". Perustelut samat kuin 4 §:n kohdan 4 muutosesityksessä.

1 mom kohta 5 esitetään muutettavaksi sana "sotilastehtävään" sanaksi "tehtävään". Peruste: puolustusvoimien henkilöstöä voidaan valita myös muihin kansainvälisiin tehtäviin kuin vain sotilastehtäviin, myös 5 §:n 1 mom perustelut "ei tehtäisi erottelua sotilas- ja siviilihenkilöstön välillä..."

1 mom:sta puuttuu mahdollisuus tietojen käytöstä tutkimustarkoituksiin. Tulisiko tämä tarve ottaa tulevaisuutta ajatellen huomioon?

Kommentit 18 §:stä: Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittely

-

Muut kommentit 3 luvusta

22 §

Esitetään muutos pykälän otsikkoon "Asevelvollisten ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen palkatun henkilökunnan käyttöoikeus Puolustusvoimien henkilörekistereihin"

Esitetään lisättäväksi "...suorittavalle ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen palkattuun henkilökuntaan kuuluvalla..." sekä "Asevelvollinen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen palkattuun henkilökuntaan kuuluva saavat..." Peruste: MPK:n henkilökuntaan kuuluvien käyttöoikeus perustuisi tarpeeseen merkitä rekistereihin henkilön osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen, hänen saamansa koulutus sekä mahdollinen sitoutuminen.

4 luku: Henkilötietojen luovuttaminen ja tiedonsaantioikeudet

Yleiset kommentit henkilötietojen luovuttamista ja tiedonsaantia koskevan sääntelyn rakenteesta

-

Kommentit 26 ja 27 §:stä: Henkilötietojen luovuttaminen toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle

-

Muut kommentit 4 luvusta

24 §:n 1 mom

- Kohta 4 a) esitetään täydennettäväksi "...henkilöstösuunnittelua, ylentämistä, kunniamerkin myöntämistä, sekä palkitsemista tai muuta huomionosoitusta varten". Peruste: PLM valmistelee ylentämisesityksiä tiettyihin sotilasarvoihin, muilta osin sama peruste kuin 4 §:n kohdan 4 muuttaminen.

- Kohta 5 b) esitetään muutettavaksi sana "sotilastehtävään" sanaksi "tehtävään". Peruste: UM voi valita puolustusvoimien henkilöstöä myös muihin kansainvälisiin tehtäviin kuin vain sotilastehtäviin, myös 5 §:n 1 mom perustelut "ei tehtäisi erottelua sotilas- ja siviilihenkilöstön välillä..."

- Kohta 6) esitetään muutettavaksi vastaavasti kuin kohta 5 b). Peruste: SM voi valita puolustusvoimien henkilöstöä myös muihin kansainvälisiin tehtäviin (esim siviilikriisinhallinta) kuin vain sotilastehtäviin, myös 5 §:n 1 mom perustelut "ei tehtäisi erottelua sotilas- ja siviilihenkilöstön välillä..."

- Kohta 7); onko tarpeen rajata väestösuojelutehtäviin varaamista varten? Esitetään yleisluonteisempaa "pelastustehtäviin".

- Kohta 15) esitetään lisättäväksi "...vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja viranomaisille annettavan avun järjestämistä sekä ylennysesityksiä ja muita huomionosoituksia varten". Peruste: esim poliisilain 4 §:n mukaan MPK:ta voidaan käyttää virka-apuun, muiltakin osin on mahdollista, että yhdistyksen rooli esim reservipoliisin rekrytoijana on merkittävä, jolloin syntyy tarve saada tietoja asevelvollisrekisteristä (esim sodan ajan tehtäviin sijoittamattomat sotilaspoliisikoulutetut). Lisäksi MPK tarvitsee tietoja ylennys- ja palkitsemisesitysten tekemiseksi sekä huomionosoitusten myöntämiseksi. Käytännössä kyse on nimi- ja osoitetiedosta sekä sotilasarvosta.

- Esitetään lisättäväksi kohta 16) Valtiokonttorille korvaushakemusten käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Liittyy lakiin sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016) ja lakiin tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016). Korvauspäätösten tekemiseksi Valtiokonttori tarvitsee tietoja hakijan palveluksesta sekä hänen palveluksen aikana mahdollisesti saamastaan terveydenhoidosta.

25§

- 2 mom kohta 2) työ- ja virkasuhteen jatkuminen palveluksen päätyttyä on henkilön etu, joten onko tarpeen edellyttää, että tieto palveluksen päättymisestä annetaan työnantajalle, jos työnantaja osoittaa työ- tai virkasuhteen olevan voimassa.

29 §

1 mom lakiluetteloon tulisi lisätä puolustusvoimista annettu laki. Peruste; esim kansainvälistä avunantoa ei ole tehtävänä luonnoksen lakiluettelossa, mutta se kuuluu Puolustusvoimien lakisäätteisiin tehtäviin. Valitessa henkilöitä sijoitettavaksi avun antamisen tehtäviin, Puolustusvoimien tulisi saada tietoja henkilöiden käytettävyydestä.

5 luku: Henkilötietojen poistaminen Puolustusvoimien henkilörekistereistä

Kommentit 5 luvusta

33 §

1 ja 2 mom. Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016) 11 §:ssä säädetään palvelukseen osallistuneen oikeudesta psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaukseen kuntoutuksena. Palveluksen päättymiseen sidottua aikarajaa korvauksen hakemiselle ei ole. Esitetään, että asevelvollisrekisteriin tallennetut lain 1522/2016 soveltamisalan palvelusta koskevat tiedot voitaisiin säilyttää henkilön kuolemaan saakka, jos palvelustiedot sisältävät sellaisia tietoja, joilla on vaikutusta Valtiokonttorin päättäessä psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaamisesta. Kyseeseen tulisivat esim

tiedot osallisuudesta onnettomuuksissa, mutta myös traumatisoivat kokemukset, kuten ruumiiden näkeminen. Näiden tietojen kerääminen ja taltioiminen on Puolustusvoimissa aloitettu vasta lain 1522/2016 voimaantulon myötä.

2 mom termi "rauhanturvatehtävään" on vanhentunut. Laki 1522/2016 koskee myös siviilikriisinhallinnassa palvelleita. Esitetään: "Sellaisen kriisinhallintaan tai kansainvälisen avun antamiseen osallistuneen...."

Liitelait

Kommentit puolustusvoimista annetun lain tiedonsaantia koskevasta 17 §:stä

-

Muut kommentit liitelaista

Mikäli esitetty muutos lakiehdotuksen henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa 5 §:n 5 kohtaan toteutetaan, vaikuttaa se myös lakiehdotuksen vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta 39 §:ään eli ei vain sitoumuksen antaneet henkilöt vaan MPK:n koulutukseen osallistuneet henkilöt merkittäisiin asevelvollisrekisteriin, jälkimmäiset kuitenkin vain silloin, kun saadulla koulutuksella on merkitystä asevelvollisrekisterin käyttötarkoituksen kannalta.

Esitetään, että lain vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta 40 §:n 1 mom pykälälistaan lisätään lain 24 ja 26 §:t. Peruste; Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä voi olla tarve rekisteröidä yhdistyksen pitämään rekisteriin tiedot henkilöistä, joita voidaan käyttää lain 24 §:n mukaiseen muuhun avustustoimintaan toimintaan tai 26 §:n mukaiseen varautumistoimintaan. Osallistuminen on vapaaehtoista eikä edellytä sitoumusta.

Esitetään, että 40 §:n 2 mom kohtaan 7) lisätään sitoumusta koskevat tiedot eli kohta kuuluisi "Maanpuolustusyhdistyksen järjestämän koulutuksen ja muun toiminnan kannalta merkitykselliset sitoumusta, voimassa olevia lupia, koulutusta ja erityisosaamista koskevat tiedot." Peruste: mikään esityksen mukaisista kohdista ei mahdollista toiminnan kannalta oleellista sitoumusta koskevien tietojen rekisteröimistä.

Esitetään, että 40§:n 3 mom muutetaan: "Sitoumusta koskevat tiedot on poistettava rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun rekisteröidyn sitoumusaika on päättynyt." Peruste; esitetystä säännöksestä saa sen käsityksen, että kaikki sitoutunutta henkilöä koskevat tiedot olisi poistettava. Kuitenkin ehdotetun lain henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa 33 §:n yksityiskohtaisten perustelujen viimeisen kappaleen mukaan asevelvollisrekisteristä poistetaan vain sitoumusta koskevat tiedot, eikä säännös vaikuttaisi henkilön muiden tietojen käsittelyyn siltä osin, kuin hän on rekisteröity myös muulla perusteella. Tietojen poistamisen MPK:n rekisteristä tulisi vastata tätä eli sitoumuksen tietoja lukuunottamatta tiedot sitoutuneista ja koulutetuista poistettaisiin siten kuin poistamisesta säädetään tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaisissa.

Varmistava kysymys, mahdollistaako 2 momentin muotoilu tietoja massaluovutuksen vai tuleeko tiedonsaajan yksilöidä henkilö, jota tietopyyntö koskee? Toiminnallisesti olisi perusteltua, että MPK voisi luovuttaa Puolustusvoimille esim tiedot kaikista tietyille kurseille ilmoittautuneista sen tarkistamiseksi, ettei henkilöiden osallistumiselle koulutukseen ole sotilastiedustelun ja rikoksen estämisen kannalta esteitä. Tietyillä kursseilla tarkoitetaan esim koulutusta, jolla käsitellään aseita, räjähteitä tai sellaisia sotavarusteita, joiden käytön tuntemisella voi olla merkitystä rikollisessa tarkoituksessa.

Hallituksen esityksen perustelut

Kommentit yleisperusteluihin

-

Kommentit yksityiskohtaisiin perusteluihin

Lakiehdotuksessa ei ole säädetty tietojen luovuttamisesta ja säilyttämisestä Puolustusvoimien henkilörekistereissä tutkimustarkoituksiin. Ajoittain nousee esille esimerkiksi asevelvollisrekisterin tietojen merkitys kansanterveydelliselle tutkimukselle. Tullaanko tästä käytöstä säättämään tietosuojalaissa? Jos Puolustusvoimien pysyvillä henkilörekistereillä on tulevaisuudessakin tutkimuksellista merkitystä, tulisiko säätää esimerkiksi asevelvollisrekisterin tietojen pysyvämmästä säilyttämisestä ja luovuttamisesta tutkimustarkoituksiin ilman rekisteröidyn yksilöiviä henkilötietoja (5 §:n 2 mom kohdat 1-5).

Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa 33 §:n yksityiskohtaisten perustelujen viimeisessä kappaleessa todetaan, että asevelvollisrekisteristä poistettaisiin viimeistään vuoden kuluttua sitoumuksen päättymisestä tai perumisesta vain sitoumusta koskevat tiedot, eikä säännös vaikuttaisi henkilön muiden tietojen käsittelyyn siltä osin, kuin hän on rekisteröity myös muulla perusteella. Lain vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 40 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi todeta tämä sama. Perustelu on tarpeen 40 §:n 3 mom esitetyn muutoksen kannalta.

Laatikainen Pertti
Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Peltoniemi Mika
Maanpuolustuskoulutusyhdistys

